

Cosint cultures amb Zoulikha Bouabdellah

JAEI V. ROMERO GONZÁLEZ

Zoulikha Bouabdellah és una artista nascuda a Moscou d'origen algerià. Creix i es forma a Algèria fins que es trasllada a França l'any 1993. Les seves obres —instal·lacions, vídeos o dibuixos— qüestionen representacions dominants, icones, juxtaposant-les a dinàmiques geopolítiques o conflictes globals, sovint vinculats a la sexualitat relacionada amb la condició de dona. Aquesta desconstrucció de la visió sorgeix d'una reflexió profunda al voltant de la cultura, la producció i la industrialització. Les seves obres formen part de col·leccions públiques i privades d'Europa, Àfrica, Orient Mitjà, Xina i Estats Units. Actualment, viu i treballa entre Casablanca i París.

Silence Bleu (2008)

Foto: ©JORDI V. POU / LA PANERA

Adam et Ève (2022)

L'any 2015, després dels atemptats de París, et veus obligada a retirar l'obra *Silence* de la mostra *Femina ou la réappropriation des modèles del Pavelló Vendôme de Clichy* (França). Què et qüestionaves amb la peça i quins motius podien haver-hi per retirar-la?

En aquell moment, va ser violent que m'obliguessin a retirar el meu treball, que molestés. Hi va haver incomprensió i una mica d'ingenuïtat, per part meua. Vaig créixer també amb aquella situació. Va ser l'alcalde de Clichy qui va censurar la meua obra perquè «amenaçava la seguretat del lloc». Amb la comissària d'exposició, Cristine Ollier, ens hi vam oposar. L'alcalde ens va mostrar una carta de l'associació de musulmans de Clichy que deia que si manteníem l'obra a l'exposició hi havia risc d'atemptat o d'agressió. Jo vaig voler conèixer l'associació per entendre qui havia escrit la carta, però no vaig poder identificar cap autor. La decisió depenia, en realitat, de l'alcalde. Vaig sentir una certa manipulació, com si l'alcalde volgués donar la responsabilitat a l'associació de musulmans de la censura. I em va semblar doblement violent que miressin de manipular, també, una comunitat. Estava sota l'autoritat d'un alcalde que havia decidit censurar una obra i que estava disposat a tot per aconseguir-ho, per interessos electorals, i jo era al mig. Uns mesos més tard, l'alcalde va perdre el mandat. Als artistes ens diuen que sobretot no fem política, que ens n'allunyem, però quan la política ens vol utilitzar, ens hi trobem de ple immersos.

Sang d'encre (2022)

”Als artistes ens diuen que sobretot no fem política, que ens n'allunyem, però quan la política ens vol utilitzar, ens hi trobem de ple immersos”

Aquesta és una de les peces més emblemàtiques de la col·lecció de Tatxo Benet, visitable al Museu de l'Art Prohibit. Com es va establir aquest pont?

Ell va apropar-se a mi i, de fet, segons sembla, va ser justament aquesta història la que el va inspirar per a la creació d'aquesta col·lecció. Aquesta obra, després de tot l'impacte que la censura havia causat a la premsa, ja tenia un historial del qual no es podia desempallegar; hauria estat molt complicat trobar-li una col·lecció on quedar-se. Quan Tatxo Benet em va proposar la participació, em va semblar la col·lecció ideal. Com que l'obra mai no podrà separar-se de la seva història, és millor assumir-la, i la col·lecció de Tatxo Benet és el seu lloc.

Amb l'obra representes la dominació de les dones occidentals i orientals. Hi ha alguna dona lliure?

Podria existir. Finalment penso, però, que els homes tampoc no ho són, de lliures. Ningú no ho és. Tanmateix, és cert que la dona està aprenent a ser lliure des de fa menys temps que l'home. Ells no són lliures i nosaltres, menys.

Jeu de jambes (2022)

Fotos: ©ROMAIN DARNAUD / GALERIE LILIA BEN SALAH

Creus que la por podria, en algun moment, paralitzar la teva creació?

Sens dubte. De fet, els artistes ja ens autocensurem en moltes ocasions. Amb l'obra *Silence* mateix, les interpretacions extremistes em van caure a la trampa, però jo treballa sobre el simbolisme, no la blasfèmia. La catifa no té cap valor sacre; a l'islam, contràriament al catolicisme, els objectes no són sagrats, només ho és Déu. Jo no blasfemo, delimito la simbologia de l'espai sagrat amb la catifa, però aquesta no és sagrada per ella mateixa. Amb aquest límit perceptual del sagrat i del profà, la dona o és santa o és prostituta, no hi ha terme mitjà. Jo em mantinc sempre en el límit, però sense creuar la línia. Molesta, però no poden dir res. Considero que no s'ha de limitar cap llibertat d'expressió, però no la reivindico quan no és útil, no m'interessa provocar sinó interpel·lar. La llibertat d'expressió és interessant quan provoca un debat, no quan el clou; ha de buscar el diàleg, si no, és provocació.

La galeria Imaginart de Barcelona va acollir *La memòria de la línia*, una exposició que apel·la al desig i a la violència. Com és aquesta convivència?

M'enfoco en el qüestionament del control del cos. Crec que victimitzar-lo, intimidar-lo, acusar-lo, assetjar-lo són maneres de controlar-lo i per això mirem de culpabilitzar-lo. El cos està concebut per gaudir, per experimentar plaer, per estimar. Però la societat crea tota una tàctica per culpabilitzar aquesta llibertat. Sobretot a

”Jo no blasfemo, sinó que delimito la simbologia de l'espai sagrat amb la catifa. En aquest límit perceptual entre el sagrat i el profà, la dona o és santa o és prostituta”

les dones, pel fet de parir, perquè porten criatures; elles tenen el poder de la continuïtat genètica. I per això els homes miren de controlar el plaer de les dones. Jo he crescut en aquesta cultura, musulmana, en què, com en totes les cultures monoteistes, s'intenta reprimir el cos, que voldria ser lliure. Jo volia representar la fina línia que separa plaer i violència. Malauradament, encara avui el cos sovint no experimenta plaer sense violència. La traducció més exacta d'això és la pornografia que associa gaudi amb violència; en la representació més extrema, el consum de l'altre. Però el plaer no és això, cal vincular plaer amb sensació de pau, amb la solidaritat dels cossos. Això no obstant, sembla que és massa difícil d'imaginar la pau.

En qui o en què t'inspires per parlar de les similituds entre cultures o de la relació entre la passió i la violència?

Michel Foucault, de ben segur, i Roland Barthes, Assia Djebar, Amin Maalouf... M'agrada molt la filosofia, la li-

Raccommodeuse (2022)

Fotos: ©ROMAIN DARNAUD / GALERIE LILIA BEN SALAH

”És cansat haver-se de justificar sempre. L’obertura d’esperit sembla que és un exercici que fa molta mandra entrenar”

teratura, la poesia, el teatre, la dansa i per crear m’enriqueixo de totes les arts que em poden commoure i que em qüestionen.

Hi ha un nexa en tot plegat?

El lligam és el control, el control que crea la violència. El cos, malgrat que s’amagui o s’emmudeixi, sempre buscarà el camí del plaer. La violència és una reacció a un control. Les religions eren necessàries per crear un ordre, però s’ha sobrepassat el límit del control i, aleshores, ha sorgit la violència.

Ser una dona algeriana a França et converteix en un cos polític, en un tros d’història. Creus que deixarà de ser mai així?

No sé com, sincerament. Estem reculant. És cansat haver-se de justificar sempre. L’obertura d’esperit sembla que és un exercici que fa molta mandra entrenar.

Consideres que hi ha més similituds que diferències entre Orient i Occident? I per què creus que ens ofusquem a remarcar més les diferències?

Per a mi, el més important és la singularitat. Penso que hem de respectar el camí de cada artista i cada individu. Per a mi, hi ha un art singular, no un que ve d’Orient o d’Occident. M’agrada molt el filòsof francès François Ju-

Exhibition vue. Série Fil rouge (2022)

Llien, que parla de no confondre universalitat amb uniformitat. La universalitat està i ha d’estar formada d’unitats diferents, no d’unitats que s’assemblin. Totes juntes creen un universal, perquè si tendim a assemblar-nos tots, serà la fi de la civilització. El punt comú de les obres, que siguin visuals, escrites o vives, és l’universal. Quan veig algú ballar, m’és igual d’on ve, com és el seu cos, quin és el color de la seva pell; m’ha de commoure. Sempre hi ha un sentit universal, potser i gratament no formulat de la mateixa manera, però per les mateixes raons.

En què treballes actualment?

Ara mateix, treballa en la propera exposició a la galeria Lilia Ben Salah, a París, que s’inaugurarà a inicis del 2024, sobre la interrogació de l’acte de pintar, reflexionant al voltant de la matèria i del desig.